

Martyna Kokosińska*

SEKTOR MIKRO, MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW W INDIACH

Z a r y s t r e ś c i: W artykule omówiono zagadnienie dotyczące jednej z najdynamiczniej rozwijających się gospodarek światowych – gospodarki indyjskiej i wpływu na ten rozwój sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MMŚP). Zawarto w nim teoretyczne informacje dotyczące definicji MMŚP, znacznie odbiegającej od znanej w państwach europejskich unijnej definicji. Przedstawiono także podstawowe informacje dotyczące gospodarki Indii i wpływu reform, które trwają od lat 90. XX wieku na jej rozwój. Ostatnią część artykułu stanowi próba wykazania znaczenia, jakie sektor MMŚP ma dla tej gospodarki. Artykuł powstał na podstawie publikacji i artykułów podejmujących tematykę sytuacji gospodarczej i rozwoju gospodarczego Indii. Poza tym wykorzystano dane dostępne w opracowaniach Banku Światowego i raportach dotyczących sektora MMŚP publikowanych przez Ministerstwo mikro, małych i średnich przedsiębiorstw Indii.

S ł o w a k l u c z o w e: Indie, BRICS, MMŚP, Ministerstwo mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, rozwój gospodarczy

Klasyfikacja Jel: L25, F00

WSTĘP

Indie należą do grupy państw o najszybszym tempie rozwoju gospodarczego na świecie – grupy BRICS. Skrót ten, będący akronimem od nazw gospodarek Brazylii, Rosji, Indii, Chin i RPA po raz pierwszy użyty został przez Jim O.Neila w publikacji „Building Better Economic BRICS” [*Building Better Economic BRICs*]. W literaturze odnoszącej się do tej grupy krajów, w tym w powyższej publikacji, spekuluje się, że do 2050 roku staną się one światowymi potęgami gospodarczymi.

---

* Adres do korespondencji: Martyna Kokosińska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Katedra Inwestycji i Nieruchomości, ul. Gagarina 13a, 87-100 Toruń, e-mail: martynakokosinska@gmail.com

Jedna z hipotez dotyczących BRICS zakłada, że Chiny i Indie do 2050 roku staną się dominującymi światowymi dostawcami towarów i usług. Twierdzenie to wydaje się być wielce prawdopodobne, ponieważ gospodarka Indii w ostatnich latach rozwija się w bardzo szybkim tempie. W 2015 roku państwo to w rankingu największych gospodarek, opublikowanym przez Bank Światowy, zajęło 7 miejsce z wynikiem ponad 2 bilionów dolarów [*Gross domestic product 2015*]

1. GOSPODARKA INDII – PODSTAWOWE INFORMACJE

Indie są jednym z największych krajów na świecie z powierzchnią całkowitą 3 287 590 km², z drugim pod względem liczebności rynkiem konsumentów, stworzonym przez ponad 1,2 mld mieszkańców [*Indie – wielka potęga gospodarcza świata*]. Ich terytorium bogate jest w surowce m.in. węgiel kamienny, ropę naftową, rudy żelaza, manganu, miedzi, uranu, cynku czy ołowiu. Liczba ludności powoduje, że bardzo ważnym elementem gospodarki jest rolnictwo – produkcja żywności, gdyż pomimo, że dochód ludność systematycznie rośnie (według danych Banku Światowego PKB *per capita* wzrosło z około 360 dolarów w 1991 roku do około 1,5 tys. dolarów 2015 roku), mieszkańcy Indii nadal należą do najuboższych na świecie.

Cykl przemian gospodarczych w tym kraju rozpoczął się w roku 1989. Liczne reformy, wprowadzone pod naciskiem Międzynarodowego Funduszu Walutowego ze względu na poważny kryzys ekonomiczny [J. Modrzejewska-Leśniewska] dotyczyły m.in. liberalizacji handlu, czy sektora finansowego, rezygnacji z kontroli walut, obniżki ceł, ułatwienia dla podejmowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), czy zmniejszenia kontroli państwa nad gospodarką. Reformy te spowodowały, że „w 1991 roku Indie odwróciły się od dekad prowadzenia polityki socjalistycznej i (...) przekształciły z niezdarnego słonia w najmłodszego azjatyckiego tygrysa. W ostatnim dziesięcioleciu PKB Indii wzrastał w średnim tempie o 8,5 proc. rocznie, a dochód na jedną osobę w ciągu ostatnich 20 lat zwiększył się z około 300 USD do około 1700 USD” [*Indie. Gospodarczy tygrys dzięki reformom wolnorynkowym*].

Współczesne Indie, mimo wielu barier m.in. ubóstwa społeczeństwa, mają aspirację do bycia innowacyjnym. Coraz lepiej rozwijają się branże takie jak oprogramowanie komputerowe, eksport samochodów czy sektor badawczo-rozwojowy [*Indie. Gospodarczy tygrys dzięki reformom wolnorynkowym*]. Najważniejszym zaś sektorem napędzającym gospodarkę są usługi, które stanowią ponad 50% udział w strukturze PKB Indii. Ich rozwój oparty jest przede wszystkim na edukacji (co przekłada się na prace nad nowymi technologiami [*Krajobraz konkurencyjności, państwa Unii Europejskiej kontra reszta świata*] i wysoko wykwalifikowaną kadrę posługującą się biegle językiem angielskim)

oraz ukierunkowaniu usług głównie na rynki zewnętrzne. Sprzyja temu również polityka rządu, otwarcie granic dla importu, tworzenie zachęt dla inwestorów zagranicznych, tania siła robocza i niskie koszty utrzymania obiektów [K. Dymitrow, s.24].

W ostatnich latach bardzo duże znaczenie dla rozwoju gospodarki Indii ma napływ kapitału zagranicznego. Indie według wielu raportów pokonują Chiny jeśli chodzi o napływ BIZ. Dochody z tych inwestycji mają wpływ na rozwój infrastruktury, upowszechnianie edukacji, import technologii i wiedzy, co stanowi wartość dodaną dla gospodarki. Skutkiem działań inwestorów, których do Indii przyciąga m.in. tania siła robocza, jest również spadek bezrobocia i walka z ubóstwem.

2. MIKRO, MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA W INDIACH

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MMŚP) to sektor, który również jest bardzo żywym i dynamicznie rozwijającym się sektorem indyjskiej gospodarki. Odgrywa on szczególne znaczenie działając jako katalizator transformacji społeczno-gospodarczej kraju, zmniejszenia ubóstwa czy zwiększenia zatrudnienia. Jednak sama definicja i kryteria podziału różnią się w stosunku do tych obowiązujących w krajach Unii Europejskiej, w których o zakwalifikowaniu przedsiębiorstwa do poszczególnej grupy decydują liczba osób zatrudnionych i roczny obrót lub całkowity bilans roczny przedsiębiorstwa (Tabela 1.)

Tabela 1. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa – podział przyjęty w Unii Europejskiej

Kategoria przedsiębiorstw	Liczba osób zatrudnionych		Roczny obrót		Całkowity bilans roczny
MIKRO	Mniej niż 10	i	Nie przekracza 2 mln euro	lub	Nie przekracza 2 mln euro
MAŁE	Mniej niż 50		Nie przekracza 10 mln euro		Nie przekracza 10 mln euro
ŚREDNIE	Mniej niż 250		Nie przekracza 50 mln euro		Nie przekracza 50 mln euro

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=URISERV%3An26026>

W Indiach definicja sektora MMŚP zawarta jest w dokumencie pod nazwą: *The Micro, Small and Medium Enterprise Development Act 2006 (MSMED Act)*. Podział na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa bazuje na początkowych inwestycjach w urządzenia techniczne i maszyny- w przypadku firm produkcyjnych, a w przypadku firm dostarczających lub świadczących usługi na inwestycjach w wyposażenie/sprzęt [*Micro, Small and Medium Enterprise Finance In India*]. Podział ten przedstawia Tabela 2.

Tabela 2. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa w Indiach – podział

Początkowe inwestycje w urządzenia i maszyny		
Kategoria	Produkcyjne przedsiębiorstwa	Usługowe przedsiębiorstwa
MIKRO	<2,5 mln (<50 000)	< 1 mln (<20 000)
MAŁE	2,5 mln-50 mln (50 000 – 1 mln)	1 mln – 20 mln (20 000 – 400 000)
ŚREDNIE	50 mln – 100 mln (1 mln – 2 mln)	20 mln – 50 mln (400 000 – 1 mln)

Uwagi: Wartości podano w rupiach indyjskich, natomiast w nawiasach w dolarach.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Micro, Small and Medium Enterprise Finance In India*, <http://intellegrow.com/images/download/publication/Publication%20-%20IFC%20MSME%20Report.pdf>.

Poza zdefiniowaniem trzech szczebli omawianych przedsiębiorstw, wspomniana ustawa ma na celu ułatwienie rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, ale również zwiększenie ich konkurencyjności.

Przewiduje ona mechanizm konsultacji na poziomie krajowym ze wszystkimi grupami interesariuszy, zwłaszcza spośród tych trzech klas przedsiębiorstw, a także szeroki zakres funkcji doradczych. Ponadto ustanawia konkretne środki na promocję, rozwój i poprawę konkurencyjności MMŚP, a także preferencyjne warunki w zamówieniach rządowych, mechanizmy opóźnienia płatności, czy odpowiednie warunki przy zamknięciu działalności [*Annual Raport 2015-2016*, s. 2].

Ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój sektora MMŚP w Indiach było powstanie w roku 2007 Ministerstwa Mikro, Małych i Średnich Przedsiębiorstw (*Ministry of Micro, Small & Medium Enterprises (M/o MSME)*), które odpowiedzialne jest za promowanie wzrostu i rozwoju tego sektora, współpracę z ministerstwami, departamentami, rządem i innymi interesariuszami w celu zapewnienia wsparcia dla istniejących już przedsiębiorstw, ale również zachęcenia do tworzenia nowych. Programy podejmowane przez Ministerstwo mają ułatwiać i umożliwiać m.in. odpowiedni przepływ kredytów z instytucji finansowych, rozwój technologii, rozwój centrów badań, dostęp do nowych metod zarządzania, rozwój przedsiębiorczości i umiejętności za pomocą odpowiednich

środków szkoleniowych, lepszy dostęp do rynków zbytu krajowych i eksportowych [*Ministry of Micro, Small & Medium Enterprises*].

Ministerstwo utworzyło również NIMSME – *National Institute for Micro, Small and Medium Enterprises* (Narodowy Instytut dla MMŚP). Instytut ten jest zaangażowany w rozwój modułów szkoleniowych, prowadzenie badań i szkoleń oraz świadczenie usług doradczych w kwestiach rozwoju i promocji MMŚP.

3. ZNACZENIE SEKTORA MMŚP W ROZWÓJ GOSPODARCZY INDII

Dzięki olbrzymiem u rynkowi siły roboczej, dobrze rozwiniętemu sektorowi usług przede wszystkim telekomunikacyjnych, technologii informatycznych i outsourcingu do Indii ściągają największe koncerny z całego świata. „Indie stanowią światową stolicę usług call center. Coraz więcej zagranicznych instytucji finansowych lokuje tam swoje centra rozliczeniowe. „Zadomowili” się tam również potentaci rynku informatycznego, jak m.in. Microsoft, Cisco i SAP” [*Indie – wielka potęga gospodarcza świata*].

Jednak to sektor MMŚP ma znaczny wpływ na rozwój gospodarczy i regionalny Indii. Ministerstwo Mikro, Małych i Średnich Przedsiębiorstw szacuje, że istnieje 29,8 mln takich podmiotów, w których zatrudnionych jest około 69 milionów ludzi. Sektor MMŚP odpowiada za 45% indyjskiej produkcji przemysłowej i 40% eksportu. Istnieje ponad 6000 produktów, począwszy od tych tradycyjnych skończywszy na nowoczesnych, które produkowane są w jego ramach. Wkład omawianego sektora w PKB Indii rośnie rocznie o 11,5% i stanowi obecnie około 8% PKB [*Micro, Small and Medium Enterprise Finance In India*, s.13]. Udział sektora MMŚP w Produkcji Krajowym Brutto przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Udział sektora MMŚP w PKB Indii w latach 2006-2013

Lata	Sektor produkcji przemysłowej	Sektor usług	Łącznie
2006-2007	7,73%	27,4%	35,13%
2007-2008	7,81%	27,6%	35,41%
2008-2009	7,52%	28,6%	36,12%
2009-2010	7,45%	28,6%	36,05%
2010-2011	7,39%	29,3%	36,69%
2011-2012	7,27%	30,7%	37,97%
2012-2013	7,04%	30,5%	37,54%

Źródło: *Annual Raport 2015-16*, Government of India. Ministry of micro, small and medium enterprises, s. 9.

MMŚP odgrywają poza tym ogromną rolę w generowaniu milionów miejsc pracy, zwłaszcza na poziomie niskich umiejętności, industrializacji obszarów wiejskich, tym samym zmniejszając regionalną nierównowagę i zapewniając bardziej sprawiedliwy podział dochodu narodowego. W stanach o najniższych dochodach ulokowanych jest około 32,1% wszystkich indyjskich MMŚP [*Micro, Small and Medium Enterprise Finance In India*, s. 16].

Narodowa Rada Innowacji Indii wprowadziła także specjalny fundusz inwestycyjny dla tej grupy przedsiębiorstw – „India Inclusive Innovation Fund” – dzięki któremu angażowani w działalność mogą być obywatele najbiedniejsi, co zapewnić ma poprawę ich warunków życia. „Fundusz miałby także pomóc nowej generacji przedsiębiorców w Indiach, którzy mogliby skupić się na problemach ubogich, bez uszczerbku dla zysków z ich działalności” [*Nowy fundusz inwestycyjny dla sektora MŚP w Indiach*].

Problemami, z którym boryka się państwo w odniesieniu do sektora małych i średnich przedsiębiorstw, jest w dużej mierze brak rejestrowania działalności w celu uniknięcia płacenia podatków i przestrzegania przepisów. Takie firmy mają również niewielką motywację do inwestycji w pracowników i podnoszenia ich kwalifikacji. Przedsiębiorstwa te charakteryzują się również często słabą wydajnością i nieefektywnym wykorzystaniem posiadanych zasobów. [*SMEs employ close to 40% of India's workforce, but contribute only 17% to GDP*].

Ograniczony dostęp do środków finansowych, nieadekwatna pomoc kredytowa i słaba infrastruktura oraz brak maszyn i urządzeń są nadal poważnym problemem dla tego sektora.

Ważnym czynnikiem utrudniającym rozwój tych przedsiębiorstw jest również duża konkurencja ze strony większych lokalnych i globalnych przedsiębiorstw. Dlatego przedsiębiorstwa sektora MMŚP często szukają partnerów strategicznych. Jedną z możliwości osiągnięcia większego zysku są klastry, które włączają lokalne przedsiębiorstwa do obrotu regionalnego i globalnego handlu. Mają również wpływ na ich innowacyjność, poprzez transfer wiedzy [A.H. Janowski].

PODSUMOWANIE

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw jest ważny dla indyjskiej gospodarki i ciągle się rozwija dzięki wsparciu ze strony władz m.in. poprzez powołanie ministerstwa zajmującego się promowaniem i wspieraniem go. Model biznesowy w Indiach oparty jest na dużej licznie MMŚP, mimo że znaczna część z nich nadal nie jest zarejestrowanych. Odgrywają one kluczową rolę w generowaniu miejsc pracy i tworzeniu PKB. W związku z tym, że indyjski rynek ciągle się rozwija szczególnie w sferze usług, ale także w różnych gałęziach przemysłu, takich jak produkcja, przetwórc-

stwo żywności, tekstyliów i odzieży, handel detaliczny, mechanika precyzyjna, technologie informatyczne przed sektorem MMŚP dostrzec można szanse dalszego rozwoju, ale również wyzwania w przewyżczeniu obecnych problemów.

BIBLIOGRAFIA

- Annual Report 2015-2016*, <http://msme.gov.in/WriteReadData/DocumentFile/MEME%20ANNUAL%20REPORT%202015-16%20ENG.pdf> [10.09.2016].
- Balcerowicz P., (2010), *Gospodarze wcielenie Indii-tygrys czy słoń?*, [w:] Bareja-Starzyńska A.; Balcerowicz P.; Rogala J. (red.): *Świat Orientu – Orient w świecie*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Building Better Global Economic BRICs*, <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/archive/archive-pdfs/build-better-brics.pdf>.
- Dymitrow K., (2012), *Wpływ sektora usług na rozwój gospodarczy Republiki Indii*, [w:] *Ekonomia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Indie wielka potęga gospodarcza świata*, <http://layah.org/aktualnosci/indie-wielka-potega-gospodarcza-swiate> [10.09.2016].
- Jankowiak Anna H.,(2013), *Micro, small and medium enterprises cluster and the regional development- case of India*, [w:] *Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu: nr 295 Clusters, Networks and Markets in the Asia-Pacific Region*, Wrocław.
- Micro, Small and Medium Enterprise Finance In India*, <http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/4760ee004ec65f44a165bd45b400a808/MSME+Report-03-01-2013.pdf?MOD=AJPERES> [10.09.2016].
- Ministry of Micro, Small & Medium Enterprises*, <http://msme.gov.in/mob/AboutMsme.aspx> [10.09.2016].
- Nowy fundusz inwestycyjny dla sektora MŚP w Indiach*, <http://vermilion-consulting.com/pl/2013/events/nowy-fundusz-inwestycyjny-dla-sekotra-msp-w-indiach> [10.09.2016].
- SMEs employ close to 40% of India's workforce, but contribute only 17% to GDP*, http://articles.economicstimes.indiatimes.com/2013-06-09/news/39834857_1_smes-workforce-small-and-medium-enterprises [10.09.2016].
- The Micro, Small and Medium Enterprise Development Act 2006*, <http://msme.gov.in/WriteReadData/DocumentFile/MSMED2006.pdf> [10.09.2016].
- Zaremba M., (2015), *Polityka innowacyjna kraju rozwijającego się na przykładzie Indii*, [w:] *Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły ekonomicznej w Tarnowie*, Tarnów.

MICRO, SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN INDIA

Abstract: The article presents the one of the most dynamically developing world economies – India economy, and the impact of this development on the micro, small and medium enterprises. It contains information about the definition of micro, small and medium enterprises (different from EU definition) and economic reform in India. The final part of the article is an attempt to demonstrate the importance that the SME sector has for this economy. This article is based on the literature about economic development in India. There are also used database from World Bank and the Ministry of Micro, Small and Medium Enterprises.

Keywords: India, BRICS, Ministry of Micro, Small and Medium Enterprises, economic development

